

”Goa gubbar tjallar inte”

En fallstudie om lokal korruption och vilka konsekvenser den
för med sig

Hannes Holmberg
Anna Sundin

Abstract

Denna uppsats diskuterar problematiken när legitimiteten för ett demokratiskt styreskick minskar till följd av skandaler och av allmänheten uppfattad korruption. Detta kommer att göras utifrån ett specifikt fall, nämligen de händelser som avslöjades i Göteborg under 2010, vilka har kommit att kallas *Muthärvan i Göteborg*. En diskussion kommer att föras med hjälp av statsvetenskapliga teorier som appliceras på en presentation av mediebilderna av muthärvan och statistiskt material om Göteborg.

Uppsatsen resulterar inte i något bevis, men för en diskussion kring hur variabler såsom stöd för demokrati och förtroende för politiker kan ha påverkats av skandalerna. Förmodligen har dessa variabler minskat som en kortsiktig följd av avslöjandena, men det tycks också finnas en långsiktig effekt som kan öka dem. *Göteborgsandan* – en kulturell institution som anses vara en förutsättning för korruptionsbrotten – verkar nämligen ställas inför rätta. Uppsatsen ger en kluven, men intressant bild av en svensk korruptionsskandal och dess demokratiska följder.

Nyckelord: Lokal korruption, Göteborg, skandal, legitimitet, Göteborgsanda
Antal ord: 9300

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Syfte och frågeställning	2
1.3 Metod	3
1.4 Centrala begrepp	3
1.4.1 Demokrati	3
1.4.2 Skandaler	5
2 Material	7
2.1 Teori.....	7
2.1.1 Två Brå-rapporter kring korruption	7
2.1.2 Orsaker till förtroende för politiska institutioner	8
2.2 Empiri	10
2.2.1 Svenskars låga förtroende för politiker.....	10
2.2.2 Ett historiskt exempel: Motalaskandalen	11
2.2.3 Västgötars låga förtroende för politiker.....	12
2.2.4 Muthärvan i Göteborg.....	14
2.2.5 Göteborgsandan som förklaringsmodell.....	17
3 Analys	19
3.1 Diskussion.....	19
3.1.1 Muthärvan i Göteborg – en skandal?	19
3.1.2 Teoretiska bidrag	20
3.1.3 Statistik från Göteborg och Västra Götaland.....	21
3.1.4 Göteborgsandan – en förklaring i förändring?.....	21
3.2 Sammanfattning	23
4 Referenser	25
4.1 Primärkällor	25
4.2 Sekundärkällor	27

1 Inledning

1.1 Introduktion

En bild av Sverige som ett korruptionsfritt land, utan mutor och annat tillbörligt beteende, håller på att utmanas av allmänheten, men också av statsvetenskaplig forskning. Trots uppmuntrande siffror i internationella mätningar, verkar det finnas allt fler anledningar att misstänka att svenska förhållanden inte är så goda som de traditionellt har ansetts vara. Ett ökat antal anmälda och dömda korruptionsbrott, ett sjunkande förtroende för politiker samt statsvetenskapliga teoretiska analyser har präglat Sverige de senaste 15 åren. Stora skandaler behandlas i media och i flera fall också i domstol. Det finns kort sagt god anledning att undersöka korruption och dess natur i Sverige.

Rapporter från svenska statens undersökningsmyndigheter pekar på att det är de kommunala myndigheterna som ligger i riskzoner för korruptionsbrott idag. Denna utgångspunkt återkommer i stor del av den forskning som vi tagit del av i samband med skrivandet av denna uppsats. I samklang med detta kan det konstateras att majoriteten av de fall av korruptionsbrott som tas upp i domstol handlar om kommunala tjänstemäns och politikernas otillbörliga agerande. En av de skandaler som fått mest medieutrymme i Sverige är de avslöjanden som gjordes i Göteborg under 2010, vilka brukar gemensamt benämnas *Muthärvan i Göteborg*. Dessa separata otillbörliga handlingar utgör tillsammans en stor samling korruptionsanklagelser, vilka har väckt mycket uppståndelse flera år efter att de uppdagades. Flera av fallen har behandlats i domstol, och några av dem har också resulterat i bötesstraff och villkorliga domar. En utförlig sammanfattning om vad olika medier har gett för bild av vad som hänt kommer att presenteras i denna uppsats.

Det är enligt oss svårt att påstå att en serie skandaler som dessa inte väcker känslor av misstro hos många medborgare. Det finns god anledning att misstänka en allmän förändring i förtroendet för det demokratiska systemet i stort, och vi misstänker att denna går i negativ riktning. En allmän diskussion kommer att föras kring hur avslöjandet av korruptionsbrott kan tänkas påverka förtroendet för politiker, tjänstemän och det demokratiska samhället.

En hastig sammanfattning av vad uppsatsen kommer att innehålla kan vara svårgjort, men vi vill ändå försöka. Vi kommer först och främst att presentera data i form av publicerade artiklar kring *Muthärvan i Göteborg*, och sammanfatta dessa för att skapa en sammanhållen bild av vad som har hänt, enligt dessa medier. Vi kommer därefter att föra en diskussion kring vilka effekter denna muthärva kan tänkas ha medfört, framförallt för förtroendet för – och således legitimiteten hos – det demokratiska systemet.

1.2 Syfte och frågeställning

Uppsatsen syfte är att utreda en serie händelser som skett i Göteborg under 2010, sammanfatta hur dessa har presenterats i media – i huvudsak dags- och kvällstidningar – samt slutligen diskutera hur detta kan ha påverkat olika aspekter av demokratin i Göteborg och Västra Götalands län. Detta för att dels ge en bild av hur händelserna som i folkmun kallas för *Muthärvan i Göteborg* tedde sig och hur de framställdes i media, samt för att diskutera hur avslöjandet av korruptionsskandaler kan påverka olika aspekter av demokrativäsendet i Sverige.

Att använda sig av mediers beskrivningar av skeenden för att på så vis analysera dessa är inte helt oproblematiskt, då de ofta beskriver en vinklad verklighet där all fakta inte nödvändigtvis är kontrollerad eller för den delen objektiv. Det kan däremot vara intressant att undersöka den bild som medier ger i sig, då det kan argumenteras för att denna bild kanske överensstämmer bättre med den uppfattning som allmänheten i stort har än vad exempelvis intervjuer med tjänstemän och andra aktörer som direkt eller indirekt berörs. Så länge vi håller i minnet att mediebilderna inte nödvändigtvis överensstämmer med vad som faktiskt har skett, menar vi att vi kan använda denna bild för att analysera och diskutera effekterna av händelserna i Göteborg 2010.

Därefter bör det utrönas hur demokrati som begrepp och fenomen ska mätas och analyseras. Detta begrepp, som beroende på definition kan innefatta det mesta i ett samhälle, är mycket svåröverskådligt och vi kommer inte heller att försöka göra en heltäckande analys i detta avseende. Vi kommer att fokusera på några få komponenter av demokratibegreppet, såsom legitimitet, byråkrati och inom detta tjänstemannens roll. Detta för att vi tror att det kan vara några av de delar som såväl påverkar som påverkas mest av korruptionsskandaler. Demokratisk legitimitet bygger i grund och botten på medborgarnas förtroende för demokratin som system. Fungerar inte detta, finns det god anledning att misstänka att också förtroendet för demokratin kommer att avta.

Denna uppsats ämnar beskriva mediebilderna av, samt diskutera effekterna av, de avslöjanden om korruption som gjordes 2010 i Göteborg. Detta kommer att göras utifrån en frågeställning bestående av följande fråga: ***Hur har den av media presenterade bilden av “Mutsandalen i Göteborg” påverkat demokratisk legitimitet i Göteborg?***

1.3 Metod

För att kunna uttala sig om hur en specifik skandal kan tänkas påverka någonting alls, krävs det först en insyn i vad som har skett. Det är ofta svårt att ta reda på vad som de facto har skett när en skandal uppdagas, men även att veta vilka delar som ännu inte upptäckts och därmed faller utanför analysen och diskussionen. Dessutom är en korruptionsskandal såsom den i Göteborg kanske en känsligare skandal än många andra, då juridiska påföljder, samt förlust av arbete och anseende kan vänta de anklagade. Det finns god anledning att misstänka att många människor inte vill uttala sig kring händelser som dessa när de väl uppdagats.

Vi har för avsikt att fokusera på allmänhetens uppfattning av korruption, för att sedan kunna diskutera dess tänkbara samvariation med allmänhetens uppfattning om demokratin som system. Det är inte omöjligt att bilden som media skapar i större utsträckning överensstämmer med allmänhetens uppfattning än vad en objektiv verklighet skulle göra. Dessa två argument har fått oss att göra en sammanställning av mediereportage som beskriver skeendena, snarare än att försöka oss på en undersökning baserad på material såsom intervjuer med journalister, tjänstemän och andra nyckelpersoner. Även om vi tror att intervjuer hade kunnat ge mer hållbara och trovärdiga resultat, kom vi fram till att tiden var för knapp för att kvalitativa sådana skulle kunna utföras.

Efter denna skildring av det korrupta beteende som fanns i Göteborg 2010, kommer vi att använda oss av de teoretiska inslag som presenteras tidigare för att diskutera eventuella effekter av skandalerna. Vi tror, precis som flera av de forskare som vi presenterar i teoridelen, att uppfattad korruption, vilket de avslöjade skandalerna måste anses vara, påverkar förtroendet för ett demokratiskt system negativt, och ämnar resonera kring detta i vår analysdel.

1.4 Centrala begrepp

1.4.1 Demokrati

Den mest grundläggande definitionen av demokrati är den direkta ordalydelsen, det vill säga *folkstyre*, vilken i de flesta fall är för snäv för att möjliggöra en god analys. Därför är en vanligt förekommande uppfattning den att demokratibegreppet bör ges en vidare mening och snarare ses som en institution än ett isolerat begrepp.¹ Demokrati bör således ses som såväl mål som medel, vilket visar på dess centrala roll när korruption skall diskuteras.

¹ Badersten, Björn & Gustavsson, Jakob, 2010. *Vad är statsvetenskap? Om undran inför politiken*, sid. 79

Då en stor del av frågeställningen utgår från demokratibegreppet och hur demokratin kan tänkas påverkas vid korruption, är det inte demokratin i sig som är det centrala, utan snarare vad den består av. Därför kommer fokus att ligga på beståndsdelar såsom legitimitet, byråkrati, tjänstemannens roll i en demokrati samt tillitsbegreppet. Särskilt legitimitet är viktigt för diskussionen då de andra beståndsdelarna leder till detta i en fungerande demokrati. Dessa begrepp bör utifrån uppsatsens ämne och frågeställning ses som centrala för att föra en diskussion kring korruption inom den lokala politiken.

Trots att det inte finns en ensam definition av demokrati, bör legitimitet ses som en av demokratibegreppets grundpelare, då det utifrån bland annat Max Webers teorier inte går att tala om demokrati utan att samtidigt tala om legitimitet.² Särskilt som att det förs en diskussion kring hur demokratin, och med det folkets tillit för denna, påverkas av korruption är det desto viktigare att även tala om legitimitet. Politikernas positioner legitimeras genom val där folket tillsätter sina representanter, medan exempelvis förvaltningschefer tillsätts genom indirekta val då de utses av de valda politikerna.³ På dessa nivåer är det tydligt hur tillsättningen har gått till, och till viss del vilket ansvar som kan utkrävas dessa personer. Det finns dock en viss otydlighet kring tjänstemannarollen, då dessa personer tillsätts genom vanlig rekrytering där de anställs av förvaltningschefen. Trots att detta kanske är det enda gångbara förfarandet, kan det ses som problematiskt ur en legitimeringssynpunkt; å ena sidan förväntas tjänstemännen arbeta i enlighet med samma offentliga etos som de förtroendevalda, men å andra sidan lyder de inte under samma kontroll som exempelvis politiker, det vill säga risken att inte bli omvald.

Även om tjänstemannarollen stundtals kan vara otydlig i fråga om ansvar och lojalitet, bör denne bära med sig att ”Varje kontakt i den offentliga verksamheten med enskilda människor måste bygga på insikten att samhällsorganen är till för den enskilde och inte tvärtom.”⁴ Så länge tjänstemannen arbetar utifrån detta synsätt bör korruption inte vara ett alternativ, men detta bygger även på att denna uppfattning genomsyrar hela den offentliga verksamheten och dess arbetsprocesser, från politiker till förvaltningschefer till tjänstemän.

Just dessa processer är viktiga för att säkerställa ett demokratiskt förfarande, samt för att det ska vara möjligt att utföra kontroller inom den offentliga verksamheten. Därför finns det vissa processkrav som Lundquist talar om, vilka består av: 1) *Allmänna val*, 2) *Medborgardeltagande*, 3) *Öppenhet samt* 4) *Fri- och rättigheter*.⁵ Dessa är grundläggande och måste uppfyllas innan vi kan uppnå en demokratisk förvaltning.⁶ Av dessa fyra kriterier bör *öppenhet* ses som särskilt viktigt när korruption diskuteras, då korruption inte bör kunna uppstå i en

² Badersten, Björn & Gustavsson, Jakob, 2010, sid. 75.

³ Lundquist, Lennart, 2002. *Demokratins väktare*, sid 91.

⁴ SOU 1979:31 s. 19

⁵ Lundquist, Lennart, 2002, sid. 91.

⁶ A. a., 90.

förvaltning där medborgarna hålls informerade om vad förvaltningen företar sig.⁷ Dessa procedurer leder inte endast till en fungerande demokratisk förvaltning, utan bör också utmytna i en större tillit till den offentliga förvaltningen. Tilliten kan därför ses som en legitimeringsgrund, vilken kan härledas till principen om folksuveränitet, där makten utgår från folket. För att detta ska fungera i praktiken krävs att folket även har insyn i de processer som leder fram till besluten, vilket leder tillbaka till kravet om öppenhet. För att göra uppsatsen genomförbar kommer begreppet legitimitet att krympas för att istället i huvudsak utgöras av två beståndsdelar som är lättare att mäta; stöd för ett demokratiskt styrsystem och förtroende för politiker.

Inom den offentliga förvaltningen har tjänstemännen stort inflytande över besluten, då de ofta är anställda i egenskap av experter inom sitt område.⁸ Detta är självklart inte något endast negativt, utan erbjuder många positiva sidor såsom en kompetent och effektiv förvaltning. Däremot är det viktigt att analysera detta ur ett demokratiperspektiv, då det indirekt även innebär att makten flyttas ännu längre bort från folket – det vill säga de folkvalda – och därmed även kontrollen och inflytandet över det som sker inom förvaltningen. I samband med detta kan tjänstemännen troligtvis periodvis stå oemotsagda då deras kunskaper är högt värderade.⁹ Detta kan ses som ännu en faktor som bidrar till ett klimat där korruption inte nödvändigtvis är förenat med alltför stora risker för den individuella tjänstemannen.

1.4.2 Skandaler

Patrik Johansson skriver i sin bok från 2004¹⁰ genomgående om skandaler som uppstår som en följd av politiskt otillbörligt beteende. Johansson presenterar en analysmodell för skandalers kännetecken, som innehar följande något förkortade komponenter:

En skandal kännetecknas av att aktörer genom handling, förhållningssätt eller position kopplas till en överträdelse som andra än aktörerna finner upprörande eller som bryter emot vad som förväntas av aktören.

Att det är reaktionen hos andra som avgör om det är skandal eller inte innebär att skandaler är kända. Att skandaler inte kan vara dolda hindrar inte att aktörer ibland vill och försöker dölja dem. Försöken att dölja kan i sig uppfattas som upprörande och leda till att skandalen blir större.

⁷ Lundquist, Lennart, 2002, sid. 91.

⁸ Bergström, Tomas, 2010. *En förvaltning i demokratins tjänst?*, sid. 199.

⁹ A. a., sid. 200.

¹⁰ Johansson, Patrik, 2004. *I skandalers spår*.

Överträdelsen som kopplas till aktörerna och uppfattas som upprörande kan vara påhittad. Framstår berättelsen som trovärdig så väcks intresset hos skandalens publik att veta mer. Men om berättelsen förlorar sin trovärdighet så kan skandalen stoppas.

Det finns också andra liknande företeelser, till exempel moralpanik. Det som särskiljer skandaler är att skandaler är självständiga episoder med klart urskiljbara aktörer.¹¹

Johansson anser att det är problematiskt att analysera skandaler och beskriver hur analysen av skandalens konsekvenser bör ske. *“Skandaler lever i media[...]*” skriver Johansson i flera kapitel, men menar samtidigt att en analys av skandalens följder inte bör göras i media, utan *“[v]ill man studera följder av minskad legitimitet i svensk offentlig sektor så är det i sektorns organisationer man bör leta.”¹²*

¹¹ Johansson, Patrik, 2004. *I skandalers spår*, sid. 55.

¹² A. a., sid. 143.

2 Material

2.1 Teori

2.1.1 Två Brå-rapporter kring korruption

Brottsförebyggande rådet (Brå) är en av svenska statens ledande institutioner när det gäller forskning om kriminalitet. Denna myndighet har på sistone publicerat två längre rapporter kring korruption i Sverige, vilket motiveras med att det upptäckts fler korruptionsskandaler än tidigare. *“Den svenska allmänheten har på senare år fått upp ögonen för de inhemska problemen med korruption. Uppfattningen att vi är ett undantag och praktiskt taget befriade från korruption har börjat ifrågasättas.”* står det i introduktionen till den tidigare av de två, sammanställd 2007.¹³ Rapporterna visar överskådligt men tydligt hur korruption sker i Sverige, åtminstone den som upptäcks. Brå:s utredare är tydliga med att de förmodligen inte har upptäckt en stor del av den korruption som faktiskt sker. Rapporterna visar dock på klara liknelser mellan de upptäckta fallen, och författarna vågar sig försiktigt på att dra slutsatser.

I detta fall kommer de delar av rapporterna som avhandlar mutbrott och bestickning att tas upp. I den första rapporten diskuterar de förvisso andra korruptionsbrott såsom förskingring och trolöshet mot tjänsteman,¹⁴ men övergår till att fokusera på mutbrott och bestickning, vilket Brå anser vara den absolut vanligaste formen av korruption.¹⁵ Rapporten från 2007 konstaterar att den största risken för korruption föreligger vid offentliga upphandlingar.¹⁶ Brå fokuserar på denna riskzon såpass att den senare rapporten undersöker endast korruption vid offentlig upphandling.¹⁷ Dessutom konstaterar Brå att kommunal upphandling är mer i riskzon än statlig sådan, detta till stor del på grund av att statliga upphandlare ofta är mer utbildade, har mer erfarenhet, och inte har samma naturliga geografiska upptagningsområde som en kommun kan ha.¹⁸

Båda rapporterna har för avsikt att måla upp hur *typiska* korruptionsfall i Sverige ser ut. Den tidigare innehåller tolv typfall, som Brå menar täcker den allra

¹³ Brottsförebyggande rådet, 2007. *Korruptionens struktur i Sverige*, sid. 5.

¹⁴ A. a., sid. 15-18

¹⁵ A. a., sid. 7f.

¹⁶ Brottsförebyggande rådet, 2007, sid. 122; jfr Andersson, Sören, 2002. *Corruption in Sweden - Exploring Danger Zones and Change*, sid. 238.

¹⁷ Brottsförebyggande rådet, 2010. *Karteller och korruption*, sid. 14ff.

¹⁸ Brottsförebyggande rådet, 2010, sid. 23, 49.

största delen av den svenska (upptäckta) korruptionen.¹⁹ Därefter resonerar Brå kring vilken typ av korruption som leder till åtal, samt vilken typ av korruption som borde, men ändå inte har upptäckts. I den senare, som tar vid där den förra slutar och enbart fokuserar på offentlig (i princip kommunal) upphandling, beskrivs vilka riskzoner som finns i en offentlig upphandling, hur aktörerna ter sig, vilka deras motiv är, hur situationerna ser ut et cetera. För att sammanfatta de två rapporterna vad gäller typisk korruption, gäller följande: Det handlar om ett mutbrott. Muttagaren är en tjänsteman, och mutgivaren är en privat aktör inom en specifik bransch, till exempel bygg-, IT- eller städbranschen. Mutgivaren ger någon form av muta, ofta i någon form av tjänst eller vara, för att muttagaren på något sätt ska garantera ett för mutgivaren gynnsamt resultat i anbudsprocessen. Båda inblandade parter är medelålders män, och det är inte omöjligt att de känner varandra sedan tidigare.

2.1.2 Orsaker till förtroende för politiska institutioner

Det finns god anledning att misstänka ett samband mellan hur en medborgare upplever nivån av korruption och till vilken grad som denna person stödjer ett demokratiskt system. Politiker och tjänstemän verkar genom det förtroende som de har givits genom demokratiska val – direkt eller indirekt – och om detta förtroende missbrukas finns det ingen anledning för en medborgare att upprätthålla det. Detta är givetvis en grov förenkling och en inte helt teoriprövad bild, men den visar på förväntade naturliga anledningar till tappat förtroende för politikerna hos en medborgare som uppmärksammar korrupt beteende.

Den pågående forskningen kring ämnet mynnar till viss del ut i den ovan hastigt ställda förväntningen. Det tidigare nämnda forskningsprojektet *Tillit och korruption i lokalpolitiken*²⁰ har publicerat en rad artiklar som konstaterar bland annat att uppfattningen om statens förmåga att leva upp till vad som förväntas – *percieved corruption* – har ett samband med det allmänna stödet för det politiska systemet. Detta närmar sig utgångspunkten, även om den inte är identisk. *Percieved corruption* använder författarna Erlingsson och Linde för att sammanfatta en uppsättning mått, sammanställda i enkätundersökningen *Survey 2009*. Det handlade i stort sett om möjligheten till rättvis behandling av offentliga tjänstemän, huruvida personliga kontakter påverkade utfallet, samt i vilken utsträckning som respondenten trodde att korrupt beteende förekom hos politiker respektive tjänstemän. Detta är inte identiskt med tillit, ett begrepp som används i den här uppsatsen, men är mycket nära besläktat.²¹

Erlingsson och Linde visar i sitt verk hur dessa två variabler – *percieved corruption* och stöd för det politiska systemet – samvarierar med statistisk säkerhet. Om medborgarna upplever att de utsätts för orättvisor på grund av att

¹⁹ Brottsförebyggande rådet, 2007, sid. 82-109

²⁰ Se websidan lokalkorruption.wordpress.com för mer information.

²¹ Linde, Jonas & Erlingsson, Gissur, 2012. *The Eroding Effect of Corruption on System Support in Sweden*.

makthavare missköter sig, faller också deras förtroende för demokratin som politiskt system. Författarna är också mycket tydliga med att visa att det inte är den faktiska orättvisan, eller den faktiska korruptionen som de mäter i denna undersökning, utan den av allmänheten upplevda. En korruptionsskandal behöver alltså inte i själva verket vara sann för att sänka medborgarens förtroende för demokratin, den behöver bara upplevas som sann.²²

En annan författare som givit sig in på området är Bo Rothstein som tillsammans med Staffan Kumlin diskuterat kring vad som skapar (och förstör) socialt tillit för det politiska styret. Kumlin och Rothstein diskuterar i en artikel – *Making and Breaking Social Capital*²³ – hur det kan komma sig att Sverige och resterande Norden är så utmärkande då de har en låg korruption trots att länderna har stora offentliga sektorer. Författarna konstaterar slutligen att den offentliga sektorns storlek inte påverkar korruptionen, såtillvida att den sker på ett universellt och inkluderande vis. De argumenterar för att selektiva, behovsprövande välfärdsinstitutioner ger medborgare en annan upplevelse än de universella.

Kumlin och Rothstein använder sig av ett begrepp, *procedural justice*, vilket i den här rapporten lite slarvigt översätts med proceduriell rättvisa. Den proceduriella rättvisan, det vill säga myndigheters och andra auktoritetsutövande institutioners tillvägagångssätt för att fatta beslut – proceduren – ligger till grund för medborgarnas acceptans för dessa myndigheter och institutioner.²⁴ Skribenterna menar att universella välfärdsinstitutioner ger en högre upplevd proceduriell rättvisa än selektiva dito, då de är mer byråkratiskt krävande och i högre grad behöver anpassas efter situationen.²⁵

Därpå konstruerar Kumlin och Rothstein en koppling mellan proceduriell rättvisa och *interpersonal trust*, vilket är medborgares allmänna tillit till sina medmänniskor. Författarna har tidigare argumenterat för att detta skulle vara en variabel som är gynnsam för en demokrati, och det finns anledning att tro att detta ligger nära förtroendet för det politiska systemet, eller att dessa åtminstone samvarierar till någon grad. Denna koppling förs i huvudsak fram genom en argumentationskedja i tre delar:

First, people may draw inferences about others' trustworthiness from how they perceive public-service bureaucrats. If social workers, local policemen, public-healthworkers, and so on act in such away that they cannot be trusted, why should people in general be trusted? Second, if citizens, to get what they themselves deem necessary from public services, have to engage in cheating, distorting vital information, and other forms of dishonest behavior, why should people in general be trusted? Third, if you yourself, to get what you deem fair from public services, have an interest in engaging in questionable behavior, then

²² Linde, Jonas & Erlingsson, Gissur, 2012.

²³ Kumlin, Staffan & Rothstein, Bo, 2005.

²⁴ Linde, Jonas & Erlingsson, Gissur, 2012.

²⁵ Kumlin, Staffan & Rothstein, Bo, 2005; Jämför resonemanget med Bo Rothsteins kapitel i Andersson, Staffan et al., 2012. *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*, kap. 5.

*not even people such as yourself can be trusted, so why should "other people in general" be trusted?*²⁶

Rothstein och Kumlin närmar sig på så sätt Erlingsson och Linde. När myndighetsutövningen uppfattas som korrekt är allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen högt, och på samma vis påverkas förtroendet i negativ riktning när medborgarna inte längre upplever utövningen som korrekt. Rothstein och Kumlin pratar om proceduriell rättvisa, vilket inte är det samma som *percieved corruption* som Erlingsson och Linde använder sig av, men de ligger nära varandra och har tydliga likheter, vilket Erlingsson och Linde diskuterar i sitt verk.²⁷

2.2 Empiri

2.2.1 Svenskars låga förtroende för politiker

Flera av de arbeten som tas upp i den här uppsatsen innehåller data och diskussioner om svenskars låga förtroende för det politiska systemet. I nationella studier sjunker förtroendet allt mer, och i komparativa studier mellan exempelvis de nordiska länderna ligger Sverige tydligt i botten. Detta beskrivs som ett problem för såväl Sverige som för ett demokratiskt styrskick.

I Lindes och Erlingssons artikel från 2012²⁸ använder de sig av fyra frågor för att beskriva medborgarnas olika förutsättningar i de nordiska länderna. I samtliga fall är de svenska respondenterna klart mest negativa, och förväntar sig mest korrupt beteende från politiker och tjänstemän. Frågorna innehåller följande: [1] *"In your opinion, how often do public officials deal fairly with people like you?"*, [2] *"Do you think that the treatment people get from public officials in [country] depends on who they know?"*, [3] *"In your opinion, about how many public officials in [country] are involved in corruption?"* [4] *"In your opinion, about how many politicians in [country] are involved in corruption?"*. Det är intressant att just Sverige i negativ riktning skiljer sig så pass mycket från övriga länder. Mest positiva resultat för samtliga frågor, med nästan lika stor marginal, får Danmark. Exempelvis tror 41 procent av de tillfrågade i Sverige att ett bra bemötande från myndigheter beror på personliga kontakter, och nästan 25 procent tror att många eller nästan alla tjänstemän ägnar sig åt korrupta handlingar. Motsvarande siffror för Danmark är endast 8,4 respektive 3 procent.

²⁶ Kumlin, Staffan & Rothstein, Bo, 2005.

²⁷ Linde, Jonas & Erlingsson, Gissur, 2012.

²⁸ A. a.

2.2.2 Ett historiskt exempel: Motalaskandalen

Johan Andersson skriver ett kapitel i Anderssons, Berghs, Erlingssons och Sjölin's antologi från 2013²⁹ om den politiska skandalen i Motala i mitten av 1990-talet, och hur kommunen gick tillväga för att återupprätta ett förtroende för politiker i allmänhet. Andersson tog över posten som kommunstyrelsens ordförande efter att företrädaren Sören Conradsson avgått till följd av missnöje som uppstått ur kritiska granskningar i lokalpressen Motala Tidning. Skandalen handlade bland annat om en Berlinresa, dit flera kommunalråd hade åkt gratis med sällskap och konsumerat mat och dryck långt över vad som kan anses vara skäligt. Flera kommunalråd ljög dessutom om omständigheterna och påstod att det var andra företagare som följt med på resa – detta dementerades dock av Motala Tidningen som fastslog att det var kommunalrådets makar som åkt till Berlin.

Andersson beskriver ett stort stöd från partiet och kommunen när denne ställde upp som ordförande för kommunstyrelsen, och verkar – utifrån sin egen beskrivning – ha gjort ett bra jobb. Det intressanta i detta kapitel är dock beskrivningen av den allmänna misstron för politiker som verkar ha uppenbarat sig efter skandalerna. Andersson berättar om hur han har behövt lägga stora ansträngningar på att återvinna ett förtroende som han själv inte varit med att förlora. Medborgarna i Motala kommun var tydliga med att de ville att de politiker som varit på skandalresan i Berlin skulle avgå, men utöver detta var Andersson tvungen att återskapa ett förtroende för det kommunpolitiska systemet i sin helhet. Andersson beskriver hur han medvetet “[...] personligen vinnlade [sig] om att vara ute och träffa medborgare i olika konstellationer: Allt från lokala Rotarymöten till partiinterna medlemsmöten för att förklara att [de] nu grundligt [...] arbetade med att gå igenom vad som kunde vara galet med [deras] egna interna system [...]”.³⁰

Slutligen drar Andersson slutsatsen att det tog två mandatperioder à fyra år innan förtroendet för styrelsen i allmänhet var reparerad. De kommande två valen förlorade nämligen Anderssons Socialdemokrater, men det tredje – 2002 – tog de tillbaka makten med ungefär samma marginaler som innan skandalen inträffade. Under hela den här perioden har Andersson varit aktiv i arbetet med att instifta nya institutioner och arbetssätt för att minska möjligheterna för korrupt beteende likt det som tidigare skett. Valförlusterna visar att medborgarna i Motala på sätt och vis straffade Socialdemokraterna som parti, även om det var individer som hade begått de tidigare misstagen. Det enda demokratiska alternativ en medborgare har, om denna är missnöjd med och saknar förtroende för lokalpolitikerna, är att rösta på oppositionen i valet. Enligt detta resonemang vore det inte otänkbart att sluta sig till slutsatsen att motalaborna demonstrerade sitt

²⁹ Andersson, Johan, 2013. “Efter Motalaskandalen - Hur vi arbetar för att återskapa medborgarnas förtroende” i Andersson, Staffan et al. (red.).

³⁰ A. a., kap. 10.

missnöje med de politiska makthavarna genom att störta Socialdemokraterna och – *allt annat lika* – långsamt låta dem återupstå.³¹

2.2.3 Västgötars låga förtroende för politiker

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför många undersökningar som på flera nivåer behandlar förtroende för politiker i Västra Götaland, Region Skåne samt till viss utsträckning i Värmlands län. Förtroendet mäts för ett stort antal yrkeskategorier, exempelvis poliser, journalister och läkare, men för den här uppsatsen är det i huvudsak förtroendet för kommunpolitiker som är relevant.

SOM-institutets rapportserie *Västsvenska trender* presenterar diagram som bland annat visar Västra Götalands invånares förtroende för politiker på olika nivåer. Skalan går ifrån +100 (vilket innebär mycket högt förtroende) till -100 (lågt förtroende). Kommunpolitikerna hade 1999 ett lågt förtroendevärde på -15, men värdet ökade och stabiliserade sig kring 0 i ungefär 10 år. Mellan år 2010 och 2011 rasade värdet, och var 2012 nere på -18. Det finns god anledning att tro att det plötsliga och branta tappet beror på de skandaler som uppdagades under 2010. I samma rapport presenteras också ett diagram över Västra Götalands invånares nöjdhet med demokrati. Detta mått har använts som en indikation på det politiska systemets popularitet i flera av de studier som presenteras i uppsatsen. Den här utvecklingen stämmer till viss del överens med de tidigare nämnda resultaten, med stabila värden fram till och med 2010 som sedan har sjunkit. Tappet för det politiska systemets popularitet är dock inte lika stort som det i förtroendet för kommunpolitiker, och gäller i huvudsak nöjdheten med hemkommunen och region Västra Götaland.³²

Bauhr och Oscarsson, som är verksamma vid Göteborgs universitet, har genomfört en undersökning vilken baseras på data från SOM-institutet. De konstaterar att göteborgarna, i större utsträckning än invånare i andra städer, tror att korruption sker ofta eller mycket ofta. De identifierar en tydlig minskning i förtroende sedan 2010, året för *muthärvan i Göteborgs* avslöjande. De gör dessutom en mycket intressant upptäckt, att invånare i Göteborg har en lättsammare inställning till korruption jämfört med resten av Sverige. Författarna presenterade fem olika fiktiva fall av korruption, där respondenterna fick svara på hur allvarliga de ansåg dessa vara. I alla fem fall ansåg göteborgare att det som beskrevs var mer acceptabelt än vad resterande Sverige ansåg. Skribenterna resonerar kring en negativ spiral, att uppfattad korruption leder till en ökad acceptans för korruption bland medborgarna. Bauhr och Oscarsson konstaterar också att det i allmänhet verkar vara mer accepterat bland unga medborgare än bland de äldre.³³

³¹ Andersson, Johan, 2013, i Andersson, Staffan et al., kap. 10.

³² Bergström, Annika & Ohlson, Jonas, 2013. *Västsvenska trender 1998- 2012*.

³³ Bauhr, Monica & Färdigh, Matias, 2012. "Korruption i Sverige - Förekomst och acceptans" i Bergström, Weibull & Oscarsson (red.). *I framtidens skugga*.

När Bauhr gör en liknande, något utökad undersökning tillsammans med Mathias Färdigh 2012, kompletteras analysen från den tidigare undersökningen med något längre perspektiv. Utöver att ge stöd åt både Rothstein och Kumlins, samt Erlingsson och Lindes teorier, identifieras några skillnader ifrån tidigare, snarlika mätningar. Bland annat har Göteborgs invånares förtroende för politiker och tjänstemän ökat jämfört med resterande Sverige, och dessutom anser göteborgare i större omfattning än resten av Sverige att korruption är något oacceptabelt. Till exempel anser invånare i Stockholm eller Malmö att det är mer acceptabelt med alla presenterade typer av korruption, än vad invånarna i Göteborg gör. Detta skiljer sig från den tidigare mätningen, och får författarna att resonera kring en långsiktig effekt på acceptansen för korruption där denna har avslöjats.³⁴

³⁴ Bauhr, Monica & Oscarsson, Henrik, 2011. "Public Perceptions of Corruption" i Sören Holmberg, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red.). *Lycksalighetens ö*.

2.2.4 Muthärvan i Göteborg

Under 2010 publicerades en rad avslöjanden kring oegentligheter och korruption inom olika förvaltningar i Göteborg. Avslöjandena inleddes av Expressen och Göteborgs-Tidningen (GT), men tog inte ordentlig fart förrän Sveriges Televisions (SvT) Uppdrag granskning gjorde ett reportage den 28 april. Uppdrag granskningens reportage handlade om byggmästaren Stefan Allbäck och dennes affärer och relationer med tjänstemän inom två kommunala verksamheter; idrotts- och föreningsförvaltningen samt det kommunala bostadsbolaget Familjebostäder. Uppdrag granskning visar hur Stefan Allbäck fått felaktiga fakturor betalda; antingen skedde betalningen till överpris eller för arbete som inte utförts, i utbyte mot att Allbäcks firma utfört gratisarbete på de ansvariga tjänstemännens privata bostäder eller fritidshus. I ett av fallen har en tjänsteman och dennes familj semestrat gratis under lyxiga förhållanden hos Allbäck i Saint Tropez, Frankrike.³⁵

En av de korrupta tjänstemännens före detta fru skickade brev till de berörda förvaltningarna, för att därefter även skicka det vidare till Göteborgsposten (GP) och slutligen till polisen. Ingen av dessa tog tag i fallet, utan hänvisade henne vidare. Det var inte förrän hon skickade brevet till Uppdrag granskning som den tidigare hustrun fick gehör för sina anklagelser. Det var efter att hon gått igenom bodelningen med den då pensionerade tjänstemannen, Sune Larsson, som hennes misstankar om att saker inte gått rätt till väcktes. Fakturor och betalningar för det sommarhus på Tjörn, som byggdes av Stefan Allbäcks firma, saknades. Senare skulle det visa sig att Stefan Allbäcks firma gratis hade byggt bland annat en altan vid sommarhuset samt att Allbäck hade sett till att makarna Larsson fick flytta in i en av Allbäcks firma lyxrenoverad lägenhet i centrala Göteborg, till ett pris långt under marknadsvärdet. Dessutom hade tjänstemannen Sune Larssons före detta fru Lena Larsson deltagit i de gratisresor till Saint Tropez som beskrivits ovan, helt och hållet finansierade av byggmästare Stefan Allbäck.³⁶

Efterkommande mediala utredningar visade att Allbäck haft misstänkt oegentliga relationer till flera tjänstemän, bland annat Sune Larssons kollega Leif Andersson, som fått bergvärme gratis installerad, samt tjänstemän inom en annan kommunal verksamhet, bostadsbolaget Familjebostäder. Stefan Allbäcks firma har här utfört renovering av kvarteret *Standaret*, och tagit ut överpriser för ett arbete som inte färdigställts. I utbyte ska den ansvarige tjänstemannen, Ingvar Lindqvist, ha fått sin sommarstuga lyxrenoverad av Stefan Allbäcks firma – utan att ha betalat ut någon ekonomisk ersättning.³⁷

³⁵ Höglund, Jan, 2010; Svedberg, Tomas, 2010:1.

³⁶ Höglund, Jan, 2010; Lundgren, Åke. 2010; Hanson, Nils & Josefson, Jan, 2010.

³⁷ Svedberg, Tomas, 2010:1; Jungmar, Susanne, 2010; Bagge, Peter, 2010.

Stefan Allbäck dömdes i tingsrätten under 2013 för bestickning, och domstolen valde att ålägga honom en villkorlig dom och dagsböter som totalt uppgick till 32 000 svenska kronor. Dessutom dömdes hans företag att betala en företagsbot på 100 000 kronor. Allbäck valde att överklaga detta och väntar nu på att fallet skall tas upp i rätten. Tre andra hantverkare dömdes till dagsböter på mellan 20 och 24 tusen kronor och den pensionerade tjänstemannen Sune Larsson dömdes för grovt mutbrott till villkorlig dom och 160 timmars samhällstjänst, ett straff som motsvarar sex månader i fängelse. Det bör uppmärksammas att Larsson dömdes för ytterst få av de punkter som han stod åklagad för i medierna, bland annat åtalades han aldrig för den nyrenoverade lägenheten, tillbyggnaderna på sommarhuset eller resan till Frankrike.³⁸

I samband med det intensifierade utredningsarbetet uppdragades en mängd andra fall av korruption, som inte direkt innefattade huvudpersonerna i fallen kring Allbäck. I bostadsbolaget Poseidon upptäcktes ett flertal äldre oegentligheter, där den kanske mest uppmärksammade var det fall där tjänstemannen Olle Lundgren fått gratis tegel till ett värde av cirka 85 000 av firman Wienerberger, vilka i samband med detta hade uttalat en önskan om att få hjälp någon gång i framtiden. *“Jag ringde upp Olle Lundgren och sa att vi är beredda att hjälpa dig med teglet till ditt hus om du har möjlighet att hjälpa oss.”*³⁹ sade ett av vittnena i rättegången, som även var den person som gett Lundgren detta erbjudande. Lundgren argumenterade för att han uppfattat leveranskostnaden på cirka 28 000 kronor vara priset på hela lasten med tegel, något som han ansåg vara ett billigt pris och därför köpte in. Lundgren dömdes först för grovt mutbrott till 51 000 kronors böter i tingsrätten, men överklagade och blev frikänd 2011. Domstolen konstaterade att Lundgren eventuellt gjort sig skyldig till mutbrott, men att detta i sådana fall var preskriberat.⁴⁰ Detta var dock inte den enda skandalen där Poseidon var inblandat; bland annat dömdes en tjänsteman för att ha använt Poseidon för att betala elarbete i sitt privata hem för cirka 112 000 kronor och en annan tjänsteman dömdes för att ha tagit emot en muta bestående av vitvaror värda cirka 21 000 kronor.⁴¹

Det kommunala bolaget Göteborgs Energi blev också granskat och anklagat för korruption av media. Det rörde sig i det här fallet om hur den ansvarige för inköp av elmätare ska ha gjort en ekonomiskt ogynnsam affär och köpt in mätare till ett överpris. Detta skulle bero på att denne satt på dubbla stolar, det vill säga fick betalt både av Göteborgs Energi och företaget som levererade elmätare. Göteborgs Energi gav med denna affär även upp rätten att själva läsa av elmätarna. Dessa uppgifter kom fram när den av Göteborgs Energi anlidade konsulten Karin Törnqvist läckte uppgifter till Uppdrag granskning, varefter Törnqvist blev närmad av områdeschefen Anette Winter, i vad som kan kallas efterforskande syfte. Törnqvist hade vid tillfället en dold mikrofon med sig, och

³⁸ Littorin, Jens, 2013; Höglund, Jan, 2013:1; Höglund, Jan & Sahlberg, Ander, 2012.

³⁹ Fredriksson, Jimmy, 2011.

⁴⁰ TT & Eriksson, Gustaf, 2011, se även tidigare artiklar i serien.

⁴¹ Höglund, Jan, 2013:2.

samtalet spelades in. Anette Winter anmäldes för brott mot grundlagen, men inget åtal skedde då kommunala bolag ej innefattas av meddelarfriheten. Karin Törnqvist och hennes man blev båda avskedade från Göteborgs Energi och Anette Winter avgick i samband med avslöjandena.⁴²

I bolaget Hjällbobostaden upptäcktes också en del oegentligheter. En tidigare anställd på Peab, samt underleverantörer till denna, ska vara inblandade i en härva liknande de ovan beskrivna, där fuskfakturor ska ha skickats till en kommunal myndighet. Dessa ska sedan ha betalats i utbyte mot gratisarbete på tjänstemannens privata fastigheter. Utredningen mot tjänstemannen lades ner i brist på bevis, men den före detta Peab-anställda står tillsammans med en underleverantör som misstänkta för grova korruptionsbrott, för vilka åtal väntar.⁴³

Alla dessa upptäckter har inte lett till åtal eller dömts i domstol; vissa har lagts ner innan något åtal gjorts alls. I flera av fallen är den långa tiden sedan händelserna ägde rum ett problem för utredningen. Dels för att vissa brottsrubriceringar, till exempel grovt bestickningsbrott, inte fanns under tidigt 2000-tal då det mesta av det som har beskrivits ovan ska ha hänt. Men även för att flera av de mildare brottsrubriceringarna preskriberas efter fem år, vilket innebär att de misstänkta gärningsmännen inte längre är straffbara. Ännu är inte alla mål, framför allt inte de centrala såsom Allbäck-målet och Peab-målet, avgjorda i rätten. Huruvida brott faktiskt har ägt rum, och straff därmed ska utdömas, återstår att se. Flera av rättsprocesserna pågår parallellt, och med samma åklagargrupp, vilket beror på att de uppdagades under samma tidsperiod, som kan ses som en följd av den uppmärksamhet som följde efter Uppdrag gransknings reportage den 28 april 2010. Dock har de allra flesta målen många gemensamma drag; generellt handlar det om tjänstemän, som via sitt ämbete betalar kraftiga överpriser för tjänster som kommunen upphandlar – och då främst inom byggbranschen. Som betalning för detta utför byggföretagen gratis byggtjänster på tjänstemannens privata egendom, eller bistår med annan typ av ersättning.⁴⁴

Det kan noteras att i de flesta av fallen stämmer händelseförloppen relativt bra överens med den fantombild av korruptionsbrott som presenterades tidigare i uppsatsen; det handlar om tjänstemän och privata entreprenörer, oftast äldre män, som använder sig av mutor för att tillskansa sig privata fördelar. En skillnad är att Brå pekar på att det skulle vara vanligast med mutor för att påverka anbudsfasen. I flera av dessa fall handlar det mer om direkt fakturafusk och användande skattepengar till privata aktörer, och därmed inte endast garantier om att få ett speciellt uppdrag av kommunen. Eftersom den senaste Brå-rapporten publicerades i mitten av 2010, finns det god anledning att anta att de inte har hunnit ta händelserna kring *Muthärvan i Göteborg* i betänkande i skrivandet av rapporten från 2010.

⁴² Fredriksson, Jimmy, 2010:1 & 2010:2; Smedröd, Carin, 2010.

⁴³ Fredriksson, Jimmy, 2010:1; Vikingsson, Karolina & Höglund, Jan, 2010; Höglund, Jan, 2013:2.

⁴⁴ Höglund, Jan, 2013:2.

2.2.5 Göteborgsandan som förklaringsmodell

I januari 2011 publicerade tidsskriften Fokus ett långt reportage om Göteborgsandan, och dess roll i korruptionsskandalen som pågått i drygt ett halvår. Artikeln är omfattande och innehåller historiska inslag och spekulationer kring varifrån andan härstammar, och vad den faktiskt består av. Skribenten argumenterar här för att Göteborgsandan härstammar från den gamla styrande överklassen i Göteborg, och hur denna utvecklade staden genom privata donationer. Om någonting skulle göras i staden, var det inte med hjälp utav de skattepengar som drevs in med den i Sverige rekordlåga skatten, utan med donationer ifrån stadens överklass.⁴⁵

Göteborgsandan som förklaringsmodell återkommer även i andra, mindre journalistiska former. I samband med avslöjandet av de korrupta beteendena 2010 satte Göteborgs kommun samman en grupp för att se över vad som hänt, varför det hänt, och hur liknande händelser skulle kunna förebyggas och motverkas i framtiden. Granskningskommissionen, som denna grupp kallas, publicerade 2013 ett slutgiltigt utlåtande där de utförligt ger förslag till svar på sina frågeställningar. I detta arbete framhålls flera tänkbara förklaringsmodeller, vad som återkommer är en modell om en kulturell institution i Göteborg som innebär förenklande av affärer på bekostnad av den demokratiska processen – nämligen *Göteborgsandan*.⁴⁶

Flera av de personer som intervjuats av granskningskommissionen menar att det finns en slags atmosfär som uppmuntrar snabba och okomplicerade avtal, som inte behöver uppfylla alla demokratiska krav. Är det för stadens bästa, anses det också legitimt även om det kan vara tvivelaktigt utifrån exempelvis ett lagmässigt perspektiv. Ofta innebar detta också att olika parter, som till exempel tjänstemän och privata entreprenörer, kommer överens om enkla gemensamma lösningar på grunder som de båda anser *vara bra* för Göteborg. Granskningskommissionen menar att en dominans av denna kultur leder till att kontrollmekanismerna inom kommunen drabbas; visslare ses som tjallare och kontroll-polices ses som något som försvårar arbetet för en bättre stad, för att nämna några effekter.⁴⁷

I fallet *Muthärvan i Göteborg*, ska Göteborgsandan som kultur ha tagit sig flera olika uttryck. Bland annat då den ska ha bidragit till miljöer där tjänstemän och privata aktörer ser sig som kompanjoner med ett gemensamt uppdrag – att skapa ett bättre Göteborg. När dessa två aktörer, som av Brå beskrivs som motspelare i ett slags spel,⁴⁸ börjar samarbeta, är det tänkbart att det finns utrymme för samarbeten som utöver att gynna Göteborg också gynnar aktörerna själva i egenskap av privatpersoner. Den har även tagit sig uttryck genom att historiskt sett ha lett till att processkravet underordnats resultatkravet.

⁴⁵ af Kleen, Björn, 2011.

⁴⁶ Amnå, Erik, Czaniawska, Barbara & Marcusson, Lena, 2013. *Tilltens gränser - Granskningskommissionensslubetänkande*. sid. 138ff, 142f, 150-171, 181-183.

⁴⁷ A. a., sid. 138ff.

⁴⁸ Brottsförebyggand rådet, 2010, sid. 21f.

Ett exempel som presenteras i granskningskommissionens utlåtande är att flera myndigheter, ofta omformade till kommunala bolag, har otillräckliga policier och undermåliga kontrollinstanser som en följd av att de har ansetts oviktiga.⁴⁹

⁴⁹ Amnå, Erik et al., 2013, sid. 181-183.

3 Analys

3.1 Diskussion

3.1.1 Muthärvan i Göteborg – en skandal?

Frågan är då om *Muthärvan i Göteborg* faller inom den av Patrik Johansson uppsatta ramen för skandal. Först och främst bör det påpekas att det inte rör sig om ett ensamt fall, eller för den delen flera sammanlänkande fall. Flera av fallen är olika, och har inte med varandra att göra; vissa av fallen har skett med flera års mellanrum. Att de har kommit att förknippas med varandra, och gemensamt kallas för "Muthärvan i Göteborg" beror på att de uppdagades för allmänheten under en begränsad, koncentrerad tidsperiod, samt att de till karaktären är relativt likartade. Dessutom avslöjades de i en tid då det fortfarande gjorts relativt få avslöjanden av den här typen i Sverige.

De olika händelserna i Göteborg har som gemensam nämnare att det i samtliga fall handlar om tjänstemän som har handlat på ett sätt som går emot bilden av tjänstemannen som demokratins väktare, bland annat genom mutbrott och förskingring. Oavsett om de handlingar som tjänstemännen stod anklagade för var sanna, rubricerades som brott eller till och med hade preskriberats, ansåg allmänheten och media att beteendet var högst olämpligt samt att det var en överträdelse av vad som förväntades av tjänstemännen. Det är också en komponent i Johanssons modell, att om berättelsen (eller berättelserna) verkar trovärdiga, anses de av allmänheten också vara intressanta och angelägna. Detta kan sägas vara fallet under i stort sett hela 2010, och även ett tag in på 2011.

En intressant detalj är att det aldrig blev någon stor skandal – avslöjandena till trots – förrän Uppdrag granskning sände sitt första avsnitt om detta den 28 april; när avslöjandena först gjordes i Göteborgsposten, fick de långt ifrån samma uppmärksamhet som när de uppmärksammades i Uppdrag granskning. Det skulle kunna förklaras med att avslöjandena i Uppdrag granskning var något mer djupgående, men även att spridningen blev mer rikstäckande. I Bauhrs och Oscarssons undersökning konstaterades att göteborgare år 2010 hade en mer tolerant inställning till korruption än resten av svenskarna, såväl stor- som småstadsbor. Samma typ av undersökningar gjordes ett år senare, men där uppvisade istället göteborgarna en lägre acceptans för korruption än invånarna i andra svenska storstäder.

3.1.2 Teoretiska bidrag

Enligt Erlingsson och Linde samvarierar uppfattad korruption med stöd för ett demokratiskt system. Vi har av tidigare nämnda skäl inte kunnat mäta göteborgarnas inställning till, samt uppfattning av, *Muthärvan i Göteborg*, men det är svårt att argumentera för att de inte skulle uppfatta handlingarna som korrupta med tanke på det mediala utrymme händelserna har fått, samt det faktum att flera av dem har lett till åtal. Omfattningen av vilka skeenden som faktiskt inkluderas i vad som uppfattas som korruption har ökat markant, vilket kan tolkas som att göteborgare efter muthärvan har en vidare och mer kritisk uppfattning om korruption än vad de hade innan 2010. Teorin säger då att när den uppfattade korruptionen ökar, borde göteborgarnas stöd för demokrati till viss del minska. Detta kan ses som en mer eller mindre direkt effekt av avslöjandet av *Muthärvan* – och på så vis även en effekt av den av allmänheten uppfattade ökningen av korruption.

Kumlins och Rothsteins teori ligger som tidigare beskrivits relativt nära den teori som presenteras ovan. Begreppet *procedural justice* kan dock inte lika lätt tillämpas i detta fall, till skillnad från Lindes och Erlingssons begrepp *percieved corruption*. Procedural justice handlar till stor del om individens möte med staten, och dennes upplevda rättvisa vid beslut och de följder som dessa får. I de presenterade fallen som ingår i *Muthärvan i Göteborg* handlar det inte om korruption i mötet mellan myndighet och medborgare, utan en typ av korruption som inte rör medborgaren personligen. Att direkt använda sig av Kumlins och Rothsteins teori är på så sätt inte möjligt i den här uppsatsen, men det är ändå möjligt att diskutera fallet utifrån denna. Det är mycket troligt att en medborgare uppfattar sig som orättvist behandlad när skattepengar som är avsedda för bostäder åt kommuninvånarna istället används till lyxiga renoveringar av tjänstemäns lägenheter eller betalda resor till Saint Tropez.

I Kumlin och Rothsteins analysmodell finns också en andra beståndsdel som inte är direkt tillämpningsbar i denna uppsats. Författarna argumenterar för att upplevd orättvisa, som diskuterades ovan, leder till en minskning i *interpersonal trust*, som hastigt kan översättas till "tillit till medmänniskor". Denna angreppsvinkel härstammar från Rothsteins tidigare användande av begreppet *socialt kapital*. Att människors tillit till sina nästa inte är detsamma som människors stöd för ett demokratiskt samhälle är inte något som vi kommer försöka bestrida. Demokratins legitimitet förutsätter det senare, men inte det förra. Att det finns en stark korrelation mellan de två är något som ligger nära till hands att anta, vilket även nämns i artikeln. I en diskussion kring tilliten för demokrati kan denna teori, med begreppens olikheter i minne, ändå fungera som riktlinje. Med dessa två något godtyckliga avrundningar kan det argumenteras för att uppdagandet av de korrupta beteendena som utgör *Muthärvan i Göteborg* har inneburit att allmänheten i Göteborg känner sig orättvist behandlad av sin kommun i större utsträckning än tidigare, och därför känner ett minskat förtroende för sina medmänniskor och staten som storhet. Detta resonemang är måhända inte lika solitt som de som förts i tidigare stycken, men kan ändå vara talande för vad

som kan tänkas ha skett och kan komma att ske gällande förtroendet för demokratin i Göteborg.

3.1.3 Statistik från Göteborg och Västra Götaland

Under uppsatsens empiriavsnitt har det presenterats en del statistik, med intentionen att det ska underlätta för läsaren att skapa sig en bild av de förändringar som har skett i Göteborg. Statistiken från 2010 visar tydligt att det hände något som påverkade bland annat förtroende för lokalpolitiker och nöjdhet med demokratin som system i Västra Götaland. Det är inte möjligt att förklara detta enbart med hjälp av mutskandalerna, framförallt då Västra Götaland innefattar betydligt fler respondenter än enbart göteborgare, men det är mycket troligt att dessa skandaler har haft en stor inverkan på framförallt förtroendet för lokalpolitiker. Detta ligger i linje med vad Patrik Johansson visar i sin bok om skandaler, att invånare i kommuner där korruptionsbrott har avslöjats tappar förtroendet för alla personer som är i styrande position, oavsett om dessa varit inblandade i korruptionsbrottet eller ej. I *Muthärvan i Göteborg* är det inte politiker, utan tjänstemän, som har handlat korrupt, men trots detta sjunker förtroendet för just lokalpolitiker. Detta borde i viss mån kunna gå att hänvisa till ett misslyckande hos lokalpolitikerna, då oegentligheter av den här omfattningen inte borde vara genomförbara i en förvaltning med god insyn där det finns fungerande kontrollorgan. Det betyder dock inte att politikerna i sig skulle vara mindre förtroendeingivande, det visar snarare på hur stort inflytande tjänstemännen har inom förvaltningen. Dessa siffror visar däremot på vad teorierna ovan beskriver; att en ökning i uppfattad korruption minskar förtroendet för lokalpolitiker och stödet för demokratin.

Bauhr och Oscarsson – och senare även Bauhr i samarbete med Färdigh – presenterar en annan typ av undersökningar, bland annat specifika sådana för invånare i Göteborg. I dessa två rapporter uppvisas många intressanta fakta, men det är i huvudsak göteborgarnas inställning till korruption, och förändringen av denna, som är användbar för denna uppsats. År 2010, det vill säga året för avslöjandena, ansåg den genomsnittliga göteborgaren att fem av undersökningsförfattarna konstruerade fiktiva fall av korruptionsbrott var mer acceptabla än vad genomsnittsrespondenten i övriga Sverige ansåg, vilket kastades om helt vid undersökningen från 2011.

3.1.4 Göteborgsandan – en förklaring i förändring?

I denna uppsats har *Muthärvan i Göteborg* förklarats med hjälp av bland annat begreppet *Göteborgsandan*, som är en benämning på den kulturella atmosfären som råder i Göteborg. Denna innebär och utgörs bland annat av olika sätt för aktörer i Göteborg att kunna samarbeta kring frågor för att uppnå bästa möjliga resultat för Göteborg och dess invånare. Uttalanden som "*för Göteborgs bästa*" har använts av de personer som intervjuades inför granskningskommissionens

slutbetänkande, och liknande tendenser återkommer på flera håll. Detta kan ses som en fokusering på vad Lundqvist kallar *resultat*, på bekostnad av vad densamme kallar för *process*. Så länge som ett gott resultat uppnås – för Göteborg som stad – är en legitim process inte lika viktig att fokusera på. Om denna förklaring stämmer – det är den mest tillfredsställande för tillfället – är muthärvan ett gott exempel på varför det är viktigt för förvaltningen att lägga ett större fokus på de demokratiska processerna vid beslutsfattandet.

Göteborgsandan kan alltså ha varit en av de mest bidragande faktorerna till muthärvan, då den skapat en miljö där tjänstemän och privata aktörer lätt kommer överens, och uppmuntras att söka enkla men effektiva lösningar på gemensamma problem. I denna miljö är det troligt att relationer mellan deltagarna i till exempel offentliga upphandlingar är av den typen att det blir lättare för tjänstemannen att frångå regleringar och därmed gynna företagare och sig själva. Dessutom skriver granskningskommissionen om hur Göteborgsandan ska ha minskat incitamenten för anställda inom offentlig verksamhet att varna om oegentligheter som de uppfattar inom förvaltningen – så kallad *whistle blowing*. Detta anser Brå vara en central del i bekämpningen av korruptionsbrott. Granskningskommissionen skriver om hur de medarbetare som talat med pressen har skuld känslor, då de inte gjort *det bästa för Göteborg*. Problematiken i situationen illustreras på ett bra vis med uttrycket "*Goa gubbar tjallar inte*". [Amnå, Erik et al., s.142] Fler varianter av Göteborgsandan som förklaring förekommer också i utlåtandet, till exempel om hur en stor del av informationen sker i slutna forum, och inte nås av hela förvaltningen. Detta måste inte vara korruption i sig, men det benämns som sagt som en *grogrund*, där korruption lättare kan växa fram.

Det är möjligt att det är denna kultur som synliggörs i de två undersökningarna av Bauhr och Oscarsson, respektive Bauhr och Färdigh; överlag var göteborgare mindre negativt inställda till korruption och verkade ha en högre toleransnivå än respondenter från övriga Sverige. Möjligtvis är det som så att det är inställningen "så länge det är bra för Göteborg", som ligger bakom denna utbredda acceptans. Enligt granskningskommissionens slututlåtande och tidskrifter som Fokus innebär Göteborgsandan just detta; att ibland åsidosätta regler och demokratiska processer för att uppnå det som internt anses vara för det gemensamma goda. I och med detta vore det intressant att läsa liknande mätningar i framtiden och se om den lägre acceptansnivån är en trend som håller i sig, eller om det bara är en tillfällighet.

I sin artikel *Göteborgsandan inför rätta* skriver artikelförfattaren Björn af Kleen om en stad och förvaltning i behov av förändring, vilket kan illustreras med ett citat taget från samma artikel: "*Nu har korruptionsåtalen skapat den största identitetskrisen i modern tid[...]*". Redan i rubriken signalerar artikelförfattaren att det är dags för samhället och rättsväsendet att göra upp med den norm som råder i Göteborg. Ovanstående resonemang väcker nya frågor, särskilt kring huruvida göteborgarnas höga toleransnivå för korruption är långsiktigt gångbar i ett demokratiskt samhälle. Det är möjligt att den rådande kulturen kan vara på väg att luckras upp och då förändras i en mer demokratisk riktning. Oavsett finns det

goda skäl att fortsätta bevaka Göteborg och dess invånares åsikter och värderingar kring demokrati för att utläsa trender som ännu inte har hunnit ta form.

3.2 Sammanfattning

Uppsatsens syfte har varit att beskriva bilden av vad som har kommit att kallas *Muthärvan i Göteborg*, samt att diskutera vilka följder denna bild kan ha kommit att få för Göteborgs invånare vad gäller deras demokratiska värderingar, som till exempel deras förtroende för lokalpolitiker och deras stöd för demokratin. I uppsatsens tidigare delar har olika begrepp och teorier presenterats för att göra det möjligt att analysera händelserna och kunna föra en relevant diskussion. Centrala begrepp har introducerats och förklarats för att läsaren så gott det går ska kunna förstå våra definitioner och utgångspunkter. Dessutom har olika teorier från statsvetenskapliga forskare presenterats för att möjliggöra den diskussion som äger rum i slutet av uppsatsen. I det empiriska avsnittet har de olika skandalerna fått en utförlig presentation för att ge läsaren en bild av vad som har hänt, och för att skapa en grund för de diskussioner som vi har ämnat föra. Dessutom har visst statistiskt material, insamlat av SOM-institutet, presenterats för att ge en god grund åt dessa diskussioner.

Slutligen har vi diskuterat hur avslöjandet av dessa händelser kan ha förändrat vissa värderingar och åsikter hos de mest berörda, det vill säga invånarna i Göteborg. Värderingarna som har diskuterats är sammantaget viktiga för ett demokratiskt styrskick, då de utgör den grundläggande legitimiteten för detta. En demokrati där medborgare inte har förtroende för politiker eller ger tillräckligt stöd åt ett demokratiskt styrskick kan inte utan vidare kallas för en legitim sådan. Diskussionen har inte resulterat i några tydliga slutsatser eller resultat, utan snarare intressanta resonemang och hypoteser kring hur skandalernas effekter kan tänkas se ut, och vad de kommer att innebära för den demokratiska legitimiteten i Göteborg på längre sikt.

Vi är som uppsatsförfattare medvetna om att våra resonemang långt ifrån täcker vida begrepp som legitimitet och demokrati, och att vi inte har lyckats följa upp alla tänkbara effekter. Vi är också medvetna om en viss svaghet i vår diskussion, då vi saknar underlag för att dra konkreta slutsatser om verkligheten samt att de teorier vi har använt oss av inte passar helt för det vi har ämnat använda dem till. Allt detta till trots, är vi av uppfattningen att vi har fört en mycket intressant diskussion, och formulerat olika tankar kring hur effekterna troligen skulle kunna se ut. Uppsatsen motiverar och uppmuntrar förhoppningsvis till vidare studier om fallet Göteborg, och lyfter fram en tydlig utgångspunkt och hypotes för sådana.

Resonemangen har lett fram till att legitimiteten för det demokratiska styrskicket i Göteborg förmodligen har försvagats i och med avslöjandet av skandalerna. Vi har presenterat faktiska förändringar i åsikter rörande centrala värdefrågor, såsom förtroende för lokalpolitiker och stöd för ett demokratiskt system. Det skulle krävas ett gediget arbete för att bevisa att dessa skulle bero på

avslöjandet av korrruptionen som skedde 2010, men eftersom förändringen ligger mycket lägligt i tid med skandalen, samt att de presenterade teorierna förutspår att detta borde hända, har vi valt att sluta oss till detta antagande. Detta resonemang i sig pekar på en tydlig effekt för demokratins legitimitet, en negativ sådan, precis som teorierna förutsäger.

Dessutom diskuterar vi den förklaring som Göteborgs kommuns utredningsorgan – granskningskommissionen – valde att fokusera på, nämligen *Göteborgsandan*. Göteborgs säregna kulturella atmosfär, som består i bland annat ett fokus på goda resultat och gemensamma överenskommelser på bekostnad av demokratisk legitimitet i beslutsfattandeprocessen, sägs ha lett till en slags bördig mark där korrruption och korrupt beteende har kunnat växa fram. Vi resonerar kring att denna anda eventuellt synliggörs i den statistik som vi presenterar, och om den i så fall har satts i gungning. Toleransen för korrruption, som kan sägas vara en central del av den Göteborgsanda som presenteras i granskningskommissionens slututlåtande, har nämligen relativt till resten av Sverige minskat bland göteborgarna. Detta tror vi kan vara ett första tecken på en långsiktig effekt där de demokratiska värderingar som vi presenterat ovan kommer att förstärkas som ett resultat av skandalen, då Göteborgs invånare kan, för att använda Fokus formulering, *ställa Göteborgsandan inför rätta*.

Slutligen vill vi direkt svara på vår frågeställning; att någon form av förändring har skett är svårt att förneka, och förmodligen har det skett som en effekt av mediabilden som presenterades, i form av en, enligt Patrik Johanssons definition, skandal. Förändringarna som vi har sett består av olika variabler som ingår i det för demokrati grundläggande begreppet legitimitet, och har i dessa skandaler gått i en negativ riktning. Legitimiteten har alltså minskat. Dessutom har vi sett vad vi misstänker är en långsiktig trend mot en tillbakagång för den kulturellt dominerande atmosfären som kallas Göteborgsandan. Denna tillbakagång tror vi kan komma att leda till nya, och mer demokratiska värderingar hos göteborgare i allmänhet. För att avsluta ser vi alltså en direkt negativ effekt för demokratisk legitimitet i Göteborg, men samtidigt tendenser på att denna kan stärkas och på så vis skapa en långsiktig positiv effekt.

4 Referenser

4.1 Primärkällor

- Bagge, Peter, 2010. "Hyresgästerna kan ha blivit blåsta på miljoner". *Sveriges Television*. Nyhetsartikel. 2010-04-28. [Elektronisk] <http://www.svt.se/ug/hyresgasterna-kan-ha-blivit-blasta-pa-miljoner>. Hämtdatum 2013-12-2
- Fredriksson, Jimmy, 2010:1. "41-åringen begärs häktad i muthärvan". *Göteborgstidningen*. Nyhetsartikel. 2010-09-15. [Elektronisk] <http://www.expressen.se/gt/41-aringen-begars-haktad-i-mutharvan/>. Hämtdatum 2013-12-28
- Fredriksson, Jimmy, 2010:2. "JK: Inget åtal mot Anette Winter". 2010-10-07. *Göteborgstidningen*. Nyhetsartikel. [Elektronisk] <http://www.expressen.se/gt/jk-inget-atal-mot-anette-winter/>. Hämtdatum 2013-12-28
- Fredriksson, Jimmy, 2010:3. "Muthärvan: Chef försökte skrämman kvinna till tystnad". *Göteborgstidningen*. Nyhetsartikel. 2010-09-29. [Elektronisk] <http://www.expressen.se/gt/mutharvan-chef-forsokte-skramma-kvinna-till-tystnad/>. Hämtdatum 2013-12-28
- Fredriksson, Jimmy, 2011. "Mutornas värld". *Göteborgstidningen*. Reportage. 2011-04-01. [Elektronisk] <http://www.expressen.se/nyheter/mutornas-varld>. Hämtdatum 2013-12-28
- Hanson, Nils & Josefsson, Jan, 2010. "Så gjorde vi reportaget om mutskandalen". *Sveriges Television*. Reportage. 2010-04-28. [Elektronisk] <http://www.svt.se/ug/sa-gjorde-vi-reportaget-om-mutskandalen>. Hämtdatum 2013-12-28
- Höglund, Jan, 2010. "I stormens öga". *Göteborgsposten*. Reportage. 2010-05-16. [Elektronisk] <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.370345-i-stormens-oga>. Hämtdatum 2013-12-28
- Höglund, Jan, 2013:1. "Fällande domar i Allbäckmål". *Göteborgsposten*. Nyhetsartikel. 2013-10-18. [Elektronisk] <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.2144061-fallande-domar-i-allbackmal>. Hämtdatum 2013-12-28
- Höglund, Jan, 2013:2. "Lista: Göteborgs muthärva i sammanfattning". *Göteborgsposten*. Reportage. 2013-10-03. [Elektronisk] <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.2087381-lista-goteborgs-mutharva-i-sammanfattning>. Hämtdatum 2013-12-28

- Höglund, Jan & Sahlberg, Anders, 2012. "Stefan Allbäck åtalas i muthärvan". *Göteborgsposten*. Nyhetsartikel. 2012-04-04. [Elektronisk] <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.907346-stefan-allback-atalas-i-mutharvan>. Hämtdatum 2013-12-28
- Jungmar, Susanne, 2010. "Två delges misstanke om mutbrott i Göteborg". *Sveriges Television*. Nyhetsartikel. 2010-06-06. [Elektronisk] <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/vastnytt/tva-delges-misstanke-om-mutbrott-i-goteborg>. Hämtdatum 2013-12-28
- af Kleen, Björn, 2011. "Göteborgsandan inför rätta". 2011-01-13. *Fokus*. Reportage. [Elektronisk] <http://www.fokus.se/2011/01/goteborgsandan-infor-ratta>. Hämtdatum 2013-12-28
- Littorin, Jens, 2013. "Fällande domar i muthärvan i Göteborg". *Dagens Nyheter*. Nyhetsartikel. 2013-10-18. [Elektronisk] <http://www.dn.se/nyheter/sverige/fallande-domar-i-mutharvan-i-goteborg/>. Hämtdatum 2013-12-28
- Lungren, Åke, 2010. "Exfrun avslöjade skandalen som skakar Göteborg". *Expressen*. Nyhetsartikel. 2010-05-11. [Elektronisk] <http://www.expressen.se/nyheter/dokument/exfrun-avslojade-skandalen-som-skakar-goteborg/>. Hämtdatum 2013-12-28
- Smederöd, Carin, 2010. "Anette Winter avgår". *Vårt Göteborg*. Nyhetsartikel. 2010-10-04. [Elektronisk] http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vargotnu.nsf/1/ovrigt,anette_winter_avgar. Hämtdatum 2013-12-28
- Svedberg, Tomas, 2010:1. "Tjänstemannens exfru: 'Vi bodde gratis'". *Göteborgstidningen*. Nyhetsartikel. 2010-05-02. [Elektronisk] <http://www.expressen.se/gt/tjanstemannens-exfru-vi-bodde-gratis/>. Hämtdatum 2013-12-28
- SOU 1979:31. Bättre kontakter mellan enskilda och myndigheter. Byråkratiutredningens betänkande.
- Svedberg, Tomas, 2010:2. "Tänker kräva tillbaka pengarna efter muthärvan". *Göteborgstidningen*. Nyhetsartikel. 2010-04-30. [Elektronisk] <http://www.expressen.se/gt/tanker-krava-pengarna-tillbaka-efter-mutharvan/>. Hämtdatum 2013-12-28
- TT & Gustaf Eriksson, 2011. "Olle Lundgren frias för grovt mutbrott". *Göteborgstidningen*. Nyhetsartikel. 2011-04-01 [Elektronisk] <http://www.expressen.se/gt/olle-lundgren-frias-for-grovt-mutbrott/>. Hämtdatum 2013-12-28
- Vikingsson, Karolina & Höglund, Jan, 2010. "Peab dras in i muthärvan". *Göteborgsposten*. Nyhetsartikel. 2010-09-08. [Elektronisk] <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.441735-peab-dras-in-i-mutharvan>. Hämtdatum 2013-12-28

4.2 Sekundärkällor

- Amná, Erik, Czarniawska, Barbara & Marcusson, Lena, 2013. *Tillitens gränser – Granskningskommissionens slutbetänkande*. Göteborg: Sandstena Tryckeri
- Andersson, Staffan, 2002. *Corruption in Sweden – Exploring Danger Zones and Change*. Umeå: Umeå universitet, statsvetenskapliga institutionen
- Andersson, Staffan, Andreas Berg, Gissur Erlingsson & Mats Sjölin (red.), 2010. *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*. Stockholm: Norstedts.
- Badersten, Björn & Gustavsson, Jakob, 2010. *Vad är statsvetenskap? Om undran inför politiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Bauhr, Monica & Färdigh, Matias, 2012. "Korruption i Sverige – Förekomst och acceptans" i Bergström, Weibull & Oscarsson (red.). *I framtidens skugga*. . Göteborg, sid. 183-192. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bauhr, Monica & Oscarsson, Henrik, 2011. "Public Perceptions of Corruption" i Sören Holmberg, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red.). *Lycksalighetens ö*. Göteborg, sid. 85-95. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika & Ohlson, Jonas, 2013. *Västsvenka trender 1998- 2012*. Göteborg: SOM-institutet. [Elektronisk]
http://www.som.gu.se/digitalAssets/1467/1467668_v--stsvenska-trender-2012.pdf. Hämtdatum 2013-12-26
- Bergström, Tomas, 2010. "En förvaltning i demokratins tjänst?" i Rothstein, Bo (red.) *Politik som organisation – Förvaltningspolitikens grundproblem*. Stockholm: SNS förlag, s. 197-215.
- Brottsförebyggande rådet, 2007:21. *Korruptionens struktur i Sverige*. [Elektronisk] <http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2007-11-13-korruptionens-struktur-i-sverige.html>. Hämtdatum 2013-12-30
- Brottsförebyggande rådet, 2010:9. *Karteller och korruption – Otillåten påverkan mot offentlig upphandling*. [Elektronisk]
<http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2010-04-22-karteller-och-korruption.html>. Hämtdatum 2012-12-30
- Johansson, Patrik, 2004. I skandalers spår – Minskad legitimitet i svensk offentlig sektor. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Kumlin, Staffan & Rothstein, Bo, 2005. "Making and Breaking Social Capital – The Impact of Welfare-State Institutions". *Comparative Political Studies* 38(4): sid. 339-365
- Linde, Jonas & Gissur Ó Erlingsson, 2012. "The Eroding Effect of Corruption on System Support in Sweden". *Governance – An International Journal of Policy, Administration, and Institutions* 26(4): sid. 585-603.
- Lundquist, Lennart, 2002. *Demokratins väktare*. Lund: Studentlitteratur.